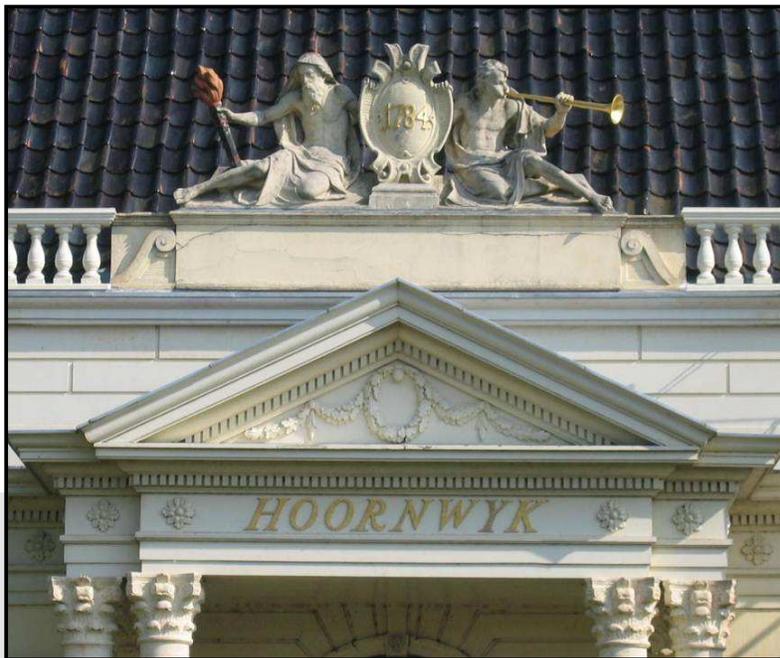

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Götz & Van Beek architecten

Huize Hoornwijk

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Huize Hoornwijk te Rijswijk

Projectgegevens:

HUIZE HOORNWIJK, RIJSWIJK
Werknummer: 80147
Adres: Jan Thijssenweg 2 • 2289 AA Rijswijk
Monumentnummer: 20056
Kadastrale gegevens: Gemeente Rijswijk
Sectie E / Nr. 2047
Opdracht: Modulus Vastgoedondernemingen bv

Opgesteld door:

GVB ARCHITECTEN BV
Rijnsburgerweg 161 • 2334 BP Leiden
Tel. 071-5237347 • Fax 071-5237345
E-mail: info@gvbarchitecten.nl
Internet: www.gvbarchitecten.nl

Rapportage:

ir.H.F.Götz

Datum:

September 2005

Inhoudsopgave

A	VOORAF	
	Woord vooraf	1
B	HISTORIE	
	Beknopt historisch overzicht	2
C	ARCHIEFMATERIAAL	
	Oude kaarten en foto's	7
D	OPNAME EN WAARNEMINGEN	
	De bestaande toestand	33
	BRONNEN	42
	BIJLAGEN	43
	BIJLAGEN LIJST	44
	NOTEN	44
	BIJLAGEN TEKENINGEN	

Woord vooraf

“...Heerenhuisinge, zeer geschikt tot zomer en winterverblijf, bevattende diverse kamers, goede keuken, kelder en zolder, mitsgaders stallinge, schuren, tuinmanshuis, koepels, vijvers, boomgaard beplant met een aantal exquisite vruchtbomen en verdere beplantingen alsmede met het daaraan verbonden bos, wei en teelland groot 5 morgen en 74 roeden ...”

Bovenstaande omschrijving van de voormalige buitenplaats Hoornwijk in een vroeg 19^e eeuwse toestand maakt niet alleen duidelijk dat Hoornwijk in vroegere tijden een ‘buiten’ van betekenis is geweest maar geeft ook op treffende wijze weer wat eigenlijk wordt verstaan onder het begrip buitenplaats.

Hoornwijk, gelegen aan de Vliet in Rijswijk, maakt oorspronkelijk deel uit van een grote aaneengeschakelde reeks van historische buitenplaatsen die het oude dorp Rijswijk omgaven. Zoals vele andere historische buitenplaatsen heeft ook deze buitenplaats aanzienlijke ontwikkelingen doorgemaakt. Met een voorgeschiedenis die aantoonbaar teruggaat tot het einde van de 17^e eeuw begint het verhaal met een bescheiden huis dat in de loop der tijd door de ambities en bouwijver van de verschillende, opeenvolgende eigenaren uitgroeit tot een weliswaar kleine maar fraaie en modieuze buitenplaats.

Bewoond en beheerd tot en met het begin van de vorige eeuw leidt het complex een sluimerend bestaan. Net zo kenmerkend als de perioden van toenemende verfraaiing van de buitenplaatsen heeft Hoornwijk vervolgens en helaas te maken met perioden van een evenzeer kenmerkend verval. De 20^e eeuw brengt maatschappelijke veranderingen, oorlogen, crisis, schaarste en financiële malaise die het onderhouden van de grote complexen onbetaalbaar maakt. Met de splitsingen en verkoop van de gronden en de sloop van de bijgebouwen rest nu van de vroegere buitenplaats alleen nog het landhuis en een daar achter gelegen vijver als overblijfsel van de oude tuin- en parkaanleg.

Buitenplaats Hoornwijk

“... een heerenbuys, schuren, boommansbuys, bargaen, tuinmansbuys, boomgaarden, speelbuysen, tuinen, stallingen, lanen, vijvers, groot ongeveer 3 morgen en 500 roeden en 31 morgen wei- en teellandt achter ...”²

De vroegste geschiedenis van de buitenplaats Hoornwijk gaat voor zover bekend terug tot eind 17^e / begin 18^e eeuw. Voor die tijd was er waarschijnlijk nog geen sprake van een huis maar eerder van een boerderij. Met de verkoop daarvan in het jaar 1707 aan de heer Gabriël de la Faille begint feitelijk het tijdperk van het gebruik als buitenplaats en de daarop volgende bewoningen, uitbreidingen en verbouwingen.

Deze bouwhistorische verkenning heeft voornamelijk tot doel om inzicht te verkrijgen in de bouw- en gebruiksgeschiedenis van het huis zoals deze nu bestaat. Met de bestudering van divers archiefmateriaal en een opname van de bestaande toestand verderop in dit rapport kan er een voorlopige samenvatting worden gegeven van bouwfaseringen en nog aanwezige historische waarden.

Eigendoms- en bewoningsgeschiedenis

Een samenvattende geschiedenis van eigenaren en bewoners van het huis is hier weergegeven in een kort overzicht. Het is voornamelijk gebaseerd op een archiefonderzoek uit 1983³. Nader onderzoek, met uitzondering van de kadastrale gegevens behorend bij de kadastrale minuut, is niet gebeurd.

Fasen van eigendom en bewoning, voor zover onderzocht en thans bekend:

1. 1699

Adriaen Rotteveel, ‘meester-metelaar’ (aannemer) koopt op 18 mei 1699 grond, groot ca.5 morgen, van de erfgenamen van Pieter Jansz. van den Akker en Pietertje van der Marel voor een bedrag van fl.1400,-

2. 1707

Gabriël de la Faille, ‘meester zwaardveger’ (degensmid), koopt huis met grond, huis, hooibergen en schuren aan de Hoornbrug van de

erfgenamen van Cornelia Helman, weduwe van Diderik baron van Voorhout, heer van Zevenhuizen, voor een bedrag van fl.6.100,-. In hetzelfde jaar koopt hij van de weduwe van Adriaen Rotteveel, Appolonia Verschouw, 5 morgen grond voor fl.700,-. De buitenplaats wordt verder uitgebreid/verfraaid en wordt 'Hoornwijck' genoemd.⁴

3. 1743

Bertrand de la Faille, een neef van Gabriël de la Faille, koopt op 19 maart 1743 de buitenplaats, waar hij naar het schijnt al vanaf 1712 inwoont, voor fl.9.000,-.⁵

4. 1773

Anthonie Nicolas du Moulin koopt de buitenplaats op 5 mei 1773 voor fl.16.300,-. De naam wordt veranderd in 'Molenwijk'.⁶

5. 1800

Jean Maritz, 's lands grofgeschutgieter (kannonengieter), koopt de buitenplaats op 1 mei 1800 voor fl.16.000,-.⁷

6. 1802

Jacobus Groeneveld, predikant van de Gereformeerde Gemeente in Den Haag, koopt 'Molenwijk' op 1 februari 1802 voor fl.4.450,-. Kort daarop koopt hij op 15 november 1803 voor fl.1.803,- (grap?) en op 25 augustus 1807 voor fl.1.727,- nog enkele percelen (bomenlaantje) erbij. Groeneveld overleed op 24 september 1815 en het buiten wordt geveild.

7. 1815

Jan Anthonij Pietermaet, oud-schepen van Leiden, koopt de buitenplaats voor fl.8.270,-. De buitenplaats wordt weer 'Hoornwyk' (echter zonder 'c') genoemd en verder verfraaid met o.a. een uitbreiding van het park en verschillende bouwsels waaronder een prieel.⁸

8. 1837

C.N. Huygens, een haagse reder, koopt Hoornwyk voor fl.20.000,-.

9. 1842

A.H. van Hees van Tiellandt uit Den Haag wordt eigenaar.

10. 1843

J.E. van der Mandele, een Delftse advocaat en wethouder, wordt eigenaar.

11. 1862

C.J. Jut, directeur van een begrafenisfonds in Den Haag, wordt eigenaar.

12. 1869

Leendert Cornelis van der Klugt, een Westlandse tuinder wordt eigenaar. Hij overlijdt in 1887 waarna i.v.m. de boedelscheiding het buiten getaxeerd wordt op fl.22.800,-.

13. 1887

Theodorus van der Klugt, een neef van Leendert, wordt eigenaar.

14. 1929 - 1934

De familie Van der Klugt verkoopt het buiten in 1929 maar blijft er wonen tot 1934.

15. 1934

H. Rosse, een professor van de TH Delft (1934-1941), bewoont Hoornwyk.

16. 1946

H.P. Been, koopt Hoornwyk voor fl.50.000,- en start aldaar een weverij. Het koetshuis verbouwt hij in 1952 tot 'taverne' en later tot motel/restaurant.

17. 19??

Ennia Levensverzekering Maatschappij is inmiddels eigenaar en verkoopt Hoornwyk aan de gemeente Rijswijk die het huis vervolgens in de jaren 1982/1983 laat restaureren.

18. 1983

De gemeente Rijswijk verhuurt het gerestaureerde huis als kantoorruimte aan het bedrijf genaamd Bureau Toezicht Bouwwerken/Revaton. Na afloop van de huurtermijn koopt dit bedrijf het pand van de gemeente aan.

19. 2005

Modulus Vastgoedondernemingen uit Rijswijk wordt eigenaar van het landhuis en zal het pand als kantoorruimte voor eigen nut in gebruik nemen.

Bouwgeschiedenis

Zoals verderop in dit rapport uit o.a. de foto's zal blijken is van het authentieke huis niet veel meer over. Met de laatste ingrijpende restauratie is praktisch alles, op enkele muurgedeelten van het voor- en achterhuis na, gesloopt en vernieuwd. Een unieke kans heeft men laten liggen om het pand bouwhistorisch te ontleden. Het gebouw zelf zal dus geen geheimen meer prijsgeven. Verder archiefonderzoek zal het uiteenrafelen en duiden van de bouwgeschiedenis moeten helpen.

Voorlopig overzicht van duidelijk benoembare bouwfasen met betrekking tot het landhuis:

1. Datering: XVII - 1712

Op de plaats van het huidige achterhuis en mogelijk op de plaats van een vroegere bebouwing wordt een huis gebouwd dat bestaat uit een middengedeelte met aan weerszijden, in een puur symmetrische opzet, een uitgebouwd gedeelte van dezelfde maat. De kaart van Cruquius suggereert een opzet van een hoger middengedeelte met lager uitgebouwde vleugels. Dit valt echter niet met zekerheid vast te stellen. Het kan zijn dat het hele huis reeds toen bestond uit 2 bouwlagen met kap. Zeker is wel dat de plaats van het pand op het perceel en de opzet van de bouwstructuur overeenkomen met de toestand zoals deze is vastgelegd in 1801, zie afb.4.

2. Datering: 1802 - 1812

Meerdere ingrijpende bouwactiviteiten vinden tegelijkertijd plaats. Het voorhuis wordt als een zelfstandig bouwdeel tegen het middengedeelte van het oude huis aangebouwd. Het oude huis wordt daarmee gedegradeerd tot achterhuis. Men heeft daarbij waarschijnlijk de bouwhoogte van het voorhuis afgestemd op het reeds bestaande huis. Men verlengt de noordoostvleugel met enkele meters waardoor de opzet ontstaat van een voor- en achterhuis met twee uitgebouwde vleugels van ongelijke lengte. Wellicht heeft men daarbij de vleugels met een bouwlaag verhoogd. De entree aan de achterzijde wordt opgewaardeerd met een portiek, wellicht ook gebouwd en dienend als balkon met uitzicht op de belangrijke centrale zichtas van tuin en park.

3. Datering: 1888

Indien we de oude datum op de beeldengroep mogen aanmerken als een datum van verbouwing dan zal de attiek met de aangekochte en hergebruikte beeldengroep in dat jaar geplaatst zijn op de voorgevel ter verdere verfraaiing van het aanzicht. Daarbij wordt het jaartal 1888

aangebracht op het cartouche tussen de beelden over het oorspronkelijke jaartal 1784 heen.

4. Datering: XXa

De raamvensters van het voorhuis worden vervangen en krijgen een andere ruitverdeling zonder roedes en met een lagere wisseldorpel.

5. Datering: XXb-1967

De persiennes van alle vensters worden verwijderd. Het portaal aan de voorzijde tegen de zuidwestvleugel verdwijnt. De vensters links van de entree aan de achterzijde krijgen een zesruits verdeling conform de overige vensters in de achtergevel.

6. Datering: 1969

De zuidwestvleugel met de aanbouw aan de achterzijde wordt gesloopt en er wordt een nieuw gevelgedeelte opgetrokken met een asymmetrische plaatsing van de nieuw aangebrachte vensters.

7. Datering: 1975-1980

Het aangebouwde portaal aan de voorzijde wordt gesloopt. Leegstand en een verwoestende brand maken het pand tot een bouwval. De vleugel is het ergst getroffen en wordt voorzien van een noodkap. Diverse items verdwijnen zoals o.a. de siervazen en de zonnewijzer.

8. Datering: 1983

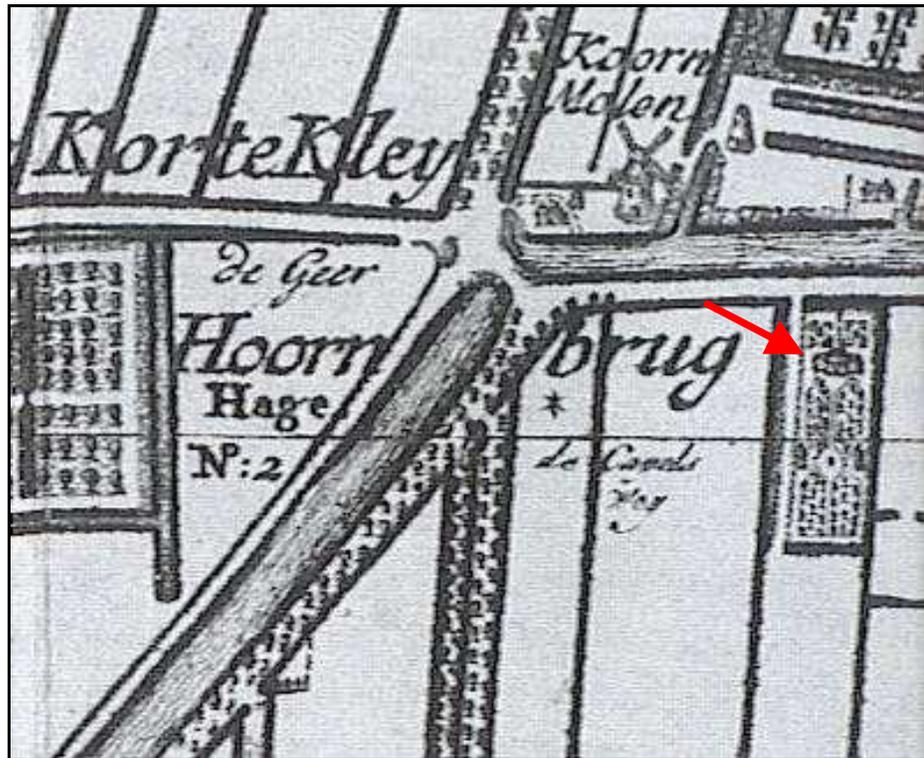
Een ingrijpende restauratie vindt plaats in de jaren 1982/1983 waarbij enkel de buitengevels van het voorhuis en een gedeelte van het achterhuis gespaard blijven. De rest van het pand, inclusief de gehele noordoostvleugel, wordt gesloopt, nieuw gefundeerd en nieuw opgetrokken zonder hergebruik van oude onderdelen. Behalve een gewijzigde indeling met een gang in het achterhuis en de vleugel blijft de bouwstructuur in de nieuwe opzet onveranderd. Rookkanalen, schoorstenen en haarden worden echter niet teruggebouwd. De twee kappen van het voorhuis worden door een platte tussenbouw bij elkaar getrokken. Verscheidene dakvensters worden aangebracht. De voorgevel van de vleugel krijgt een indeling met vensters. De achtergevel krijgt op de beganegrond, aan weerszijden van de entree, een nieuwe vensterindeling.

9. Datering: 1984 / 2004

Er vinden diverse kleine wijzigingen plaats. Aluminium voorzetramen worden geplaatst in de kamers van het voorhuis. De dichte paneel deur van de entree aan de achterzijde wordt vervangen door een deur met glaspanelen. De vazen onderaan de buitentrap worden gestolen.

Oude kaarten en afbeeldingen

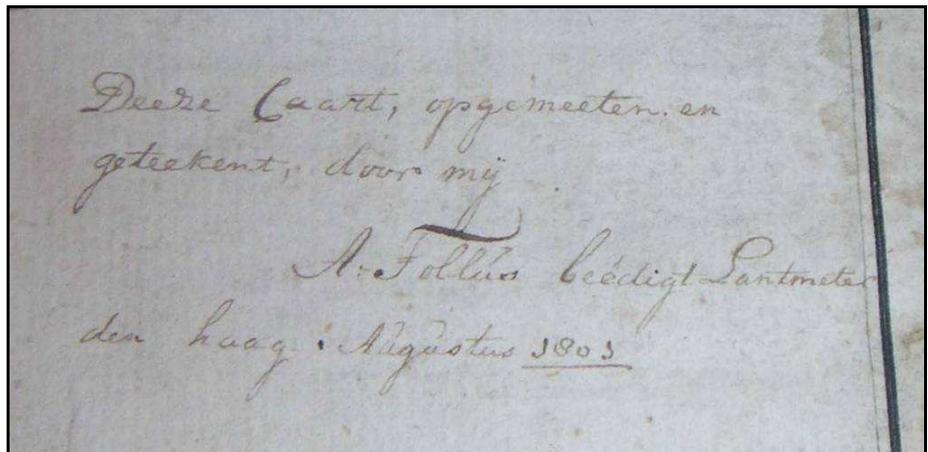
Hier volgt een overzicht in chronologische volgorde van relevante historische afbeeldingen in de vorm van oude prenten, kaarten en foto's.

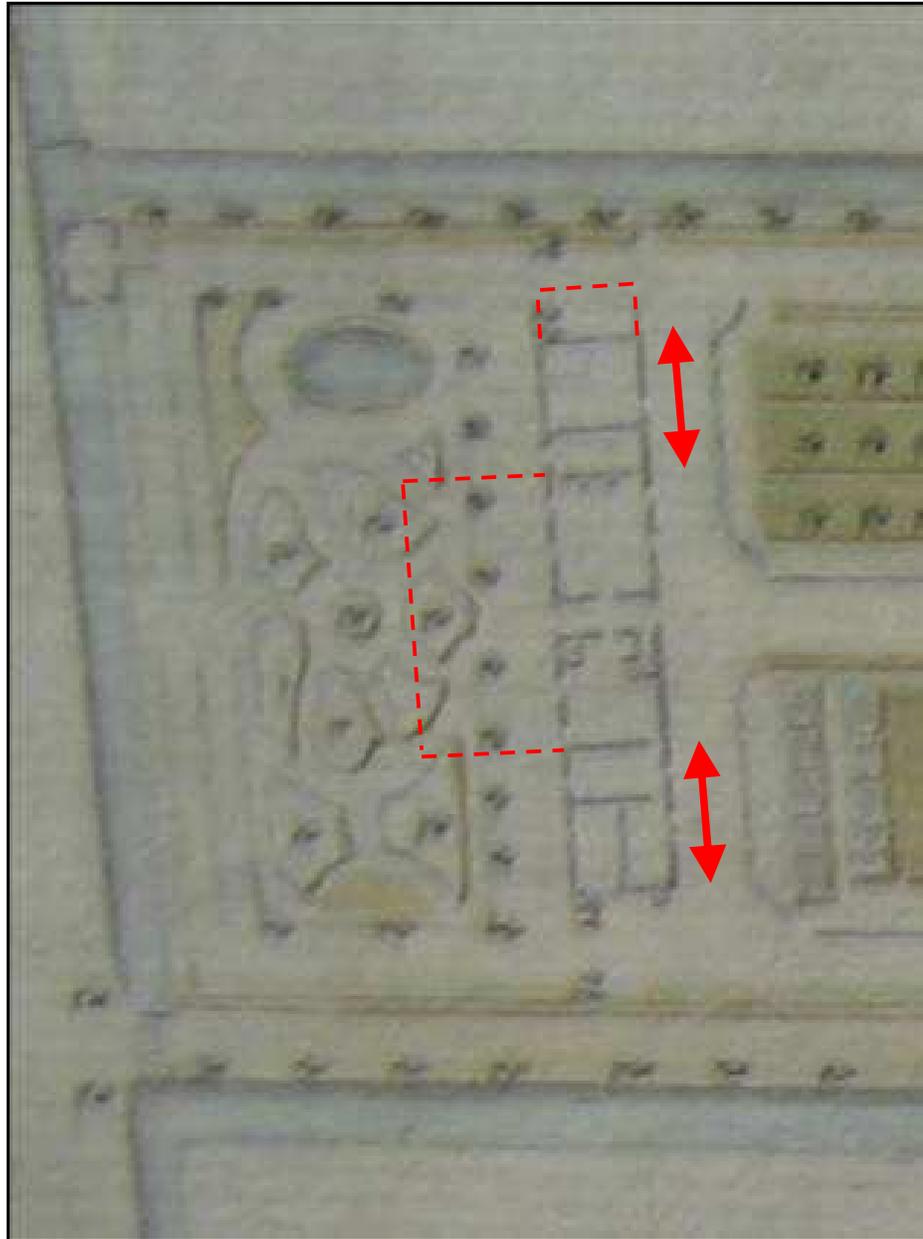
AFBEELDING 1 Detail van de kaart door Nicolaas Crujius uit 1712. Voor dit moment is dit de oudste kaart waarop Hoornwijk als buitenplaats herkenbaar (alhoewel niet met naam vermeld) staat afgebeeld. Indien het huis enigszins betrouwbaar wordt weergegeven dan lijkt er sprake van een langgerekt pand bestaande uit een middengedeelte met aan weerszijden een uitbouw. Een gebouwworm die verdacht veel lijkt op de goed gedocumenteerde 19^e eeuwse toestand, maar dan zonder voorhuis. De tuin voor en achter het huis heeft nog geen landschappelijke aanleg maar een symmetrische, formele opzet zoals dat toendertijd gebruikelijk was. [Hoogheemraadschap Delfland]

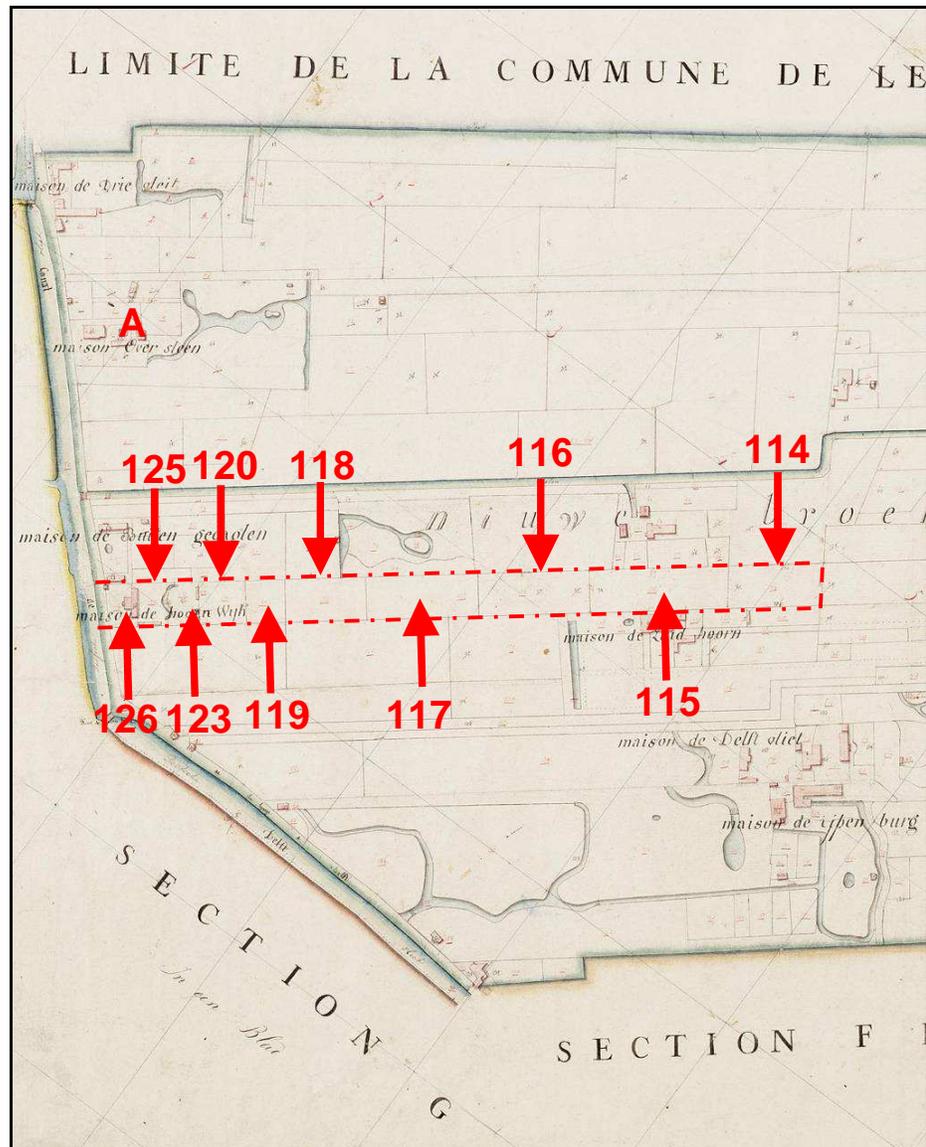
AFBEELDING 2 Gedurende een korte periode, 1800-1802, zijn de buitenplaatsen Vredenoord en Hoorwijk (destijds Molenwijk geheten) gezamenlijk in eigendom geweest. De toenmalige eigenaar, Jean Maritz, heeft de bestaande toestand van beide buitenplaatsen nauwkeurig laten opmeten in het jaar 1801.⁹ Deze bijzondere kaart van eveneens bijzondere afmetingen maakt op gedetailleerde wijze duidelijk hoever het eigendom zich naar achteren uitstrekte en op welke wijze alle percelen in gebruik waren. Ook de aanwezige hoofd- en bijgebouwen zijn in plattegrond weergegeven. [eigendom dhr. J.Borgdorff]

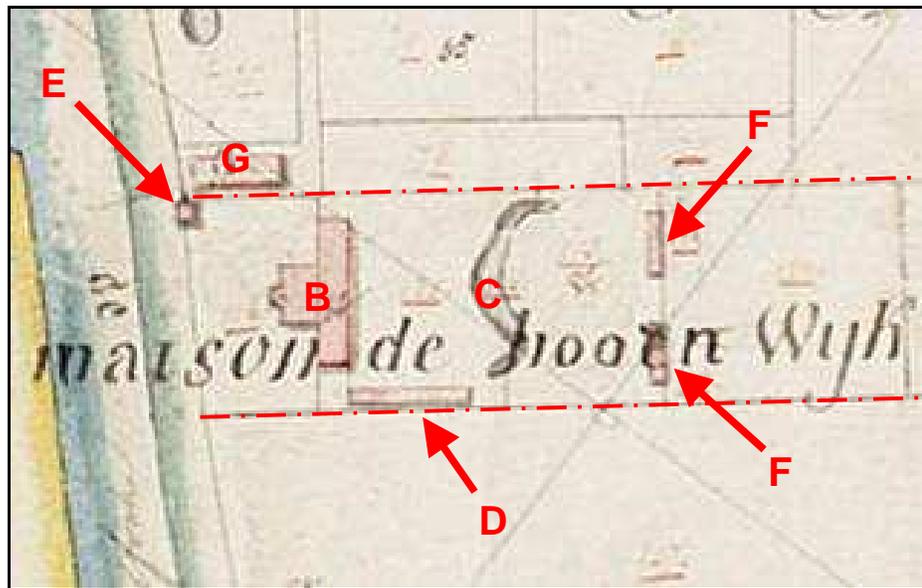
AFBEELDING 3 De bovengenoemde kaart is gesigneerd en gedateerd; "Deze Caart, opgemeeten en geteekent, door mij A.Follus beëdigd Lantmeter den Haag augustus 1801". [eigendom dhr. J.Borgdorff]

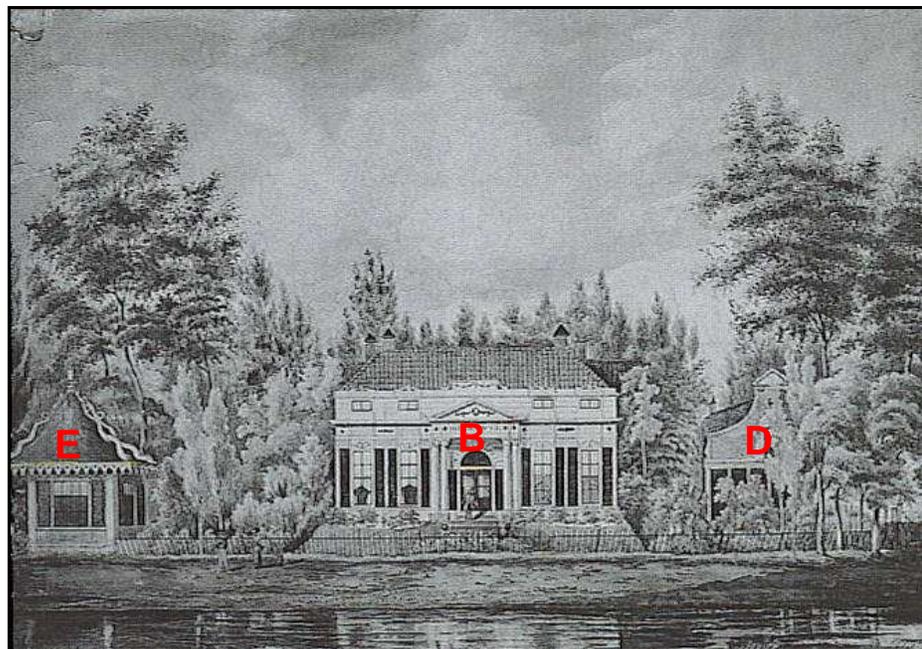
AFBEELDING 4 Het oude huis op de kaart uit 1801 in detail bekeken. Het voorhuis bestaat nog niet. Er is duidelijke sprake van een symmetrische gebouwopzet van een middengedeelte met een aan weerszijden uitgebouwde vleugel van gelijke lengte (pijlen) . De maatverhoudingen komen exact overeen met de huidige toestand van het achterhuis met beide oorspronkelijke, uitgebouwde vleugels, minus de maat van de later verlengde noordoostvleugel. In stippellijnen weergegeven is de toestand van luttele jaren later wanneer het voorhuis is opgetrokken en de noordoostvleugel is verlengd met enkele meters. Als men de opmetingstekening uit 1969, zie bijlage achterin dit rapport, bestudeerd dan kan men concluderen dat in dat jaar, vlak voor het moment van sloop van de zuidwestvleugel, waarschijnlijk nog het gehele vroeg 18^e eeuwse huis verstoppt aanwezig was. [eigendom dhr. J.Borgdorff]

AFBEELDING 5 Een overzicht van de omvang in percelen van de buitenplaats Hoornwijk zoals weergegeven op de kadastrale minuut uit 1812. Volgens de bijbehorende kadastrale administratie (de zogeheten OAT) is Jan Anthonij Pietermaet de eigenaar. De daarbij in eigendom behorende percelen zijn kadastraal genummerd en per 'soort' als volgt omschreven; 114=weiland, 115=weiland, 116=weiland, 117=grond van vermaak, 118=grond van vermaak, 119=boomgaard, 120=tuin, 123=boomgaard, 125=tuin, 126=huis, schuur en erf. De vijver en twee bouwsels zijn apart genummerd en respectievelijk omschreven als; 124=water als grond van vermaak, 121/122=broeikast. Een interessant gegeven is de korte periode van 1800 tot 1802 waarin de buitenplaatsen Hoornwijk en Vredenoord (A) in gezamenlijk eigendom zijn geweest.¹⁰ [Kadaster/Nationaal archief]

AFBEELDING 6 Een uitsnede van de kadastrale minuut. Het huis (B) laat een opzet zien zoals deze tot 1970 heeft bestaan. De vijver (C) suggereert reeds de aanwezigheid van een landschappelijke aanleg. Inmiddels verdwenen gebouwen zijn de schuur/koetshuis (D), een theekoepeltje (E) en de 'broeikasten' (F). Het gebouw (G) pal bij het theekoepeltje behoorde bij de naastgelegen buitenplaats Buitengedagten en betrof waarschijnlijk een koetshuis. [Kadaster/Nationaal Archief]

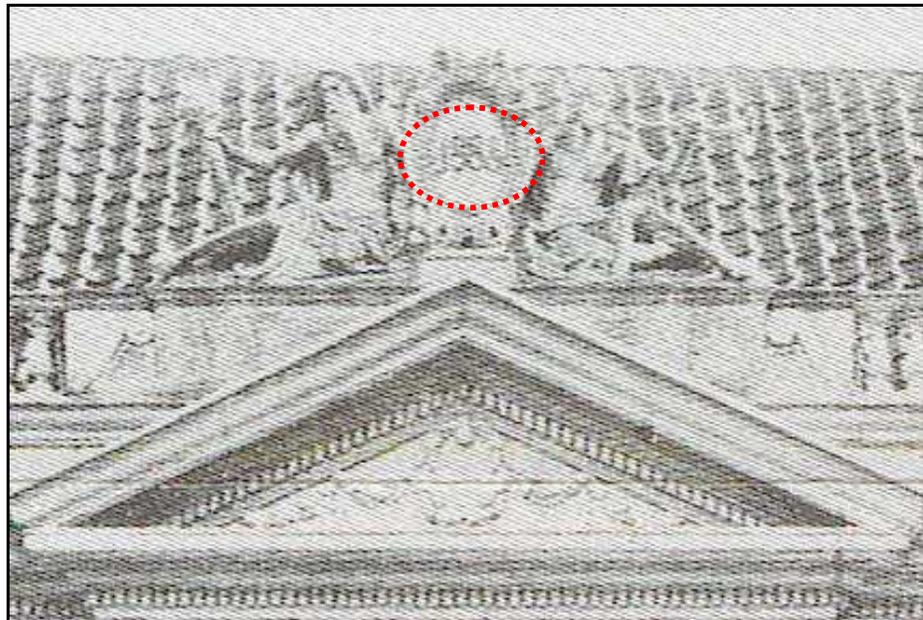
AFBEELDING 7 Een aquarel (?) uit 1820 met afgebeeld; de theekoepel (E), het hoofdhuys (zonder attiek en beeldengroep!) en het oude koetshuis (D). Het achterhuys met beide vleugels is ook aanwezig maar is zorgvuldig gecamoufleerd door al het groen. Een en ander geheel in de lijn der bedoeling met het benadrukken van het voornamelijk karakter van het voorhuys en de ontwerpideeën van de toenmalige tuin- en landschapsarchitectuur daarbij. [gemeentearchief Delft]

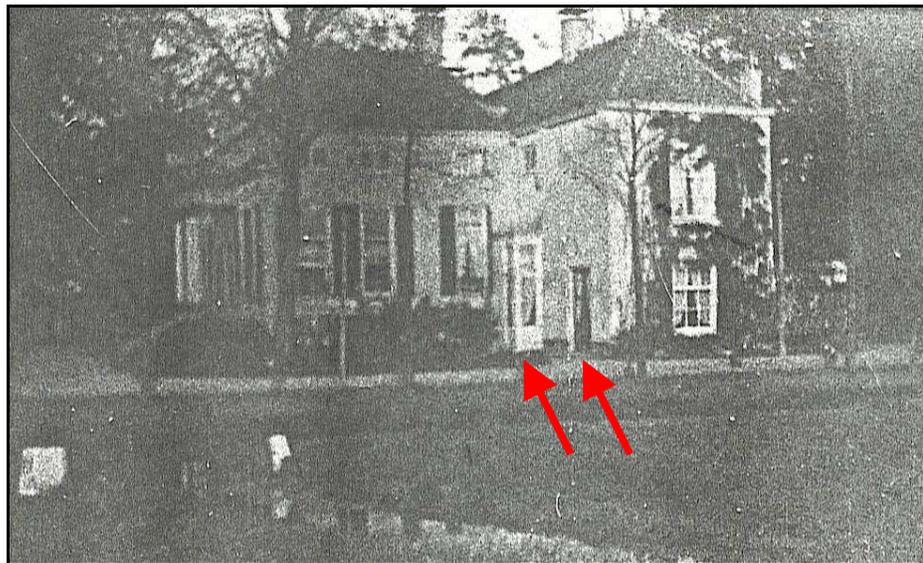
AFBEELDING 8 Enige leden van der familie Van der Klugt poseren omstreeks 1900 voor het huis. De kleurstelling van kozijnen en ramen is wit. De vensters hebben een achtruitsverdeling met een hoge wisseldorpel. Wat verder opvalt is dat de entreedeuuren ook voorzien zijn van persiennes. Het huis is rondom omgeven door een onverhard pad. Men kon pal voor de buitentrapp halt houden met koets (later auto) en paard. Enkel het talud ter plaatse van het voorhuis is groen. [gemeentearchief Rijswijk]

AFBEELDING 9 De voorzijde omstreeks 1910-1935. Het gevelgedeelte bij de entree heeft hier duidelijk een donkere kleurstelling gekregen waarbij de snijvoegen in wit geaccentueerd worden. Alle ramen zijn vervangen door exemplaren zonder roedeverdeling en met een lagere wissel. De zoldervensters hebben nog wel een middenroede. In deze toestand prijkt een ander jaartal op het cartouche van de beeldengroep. Zie volgende afbeelding. [archief RDMZ, foto C.Steenbergh]

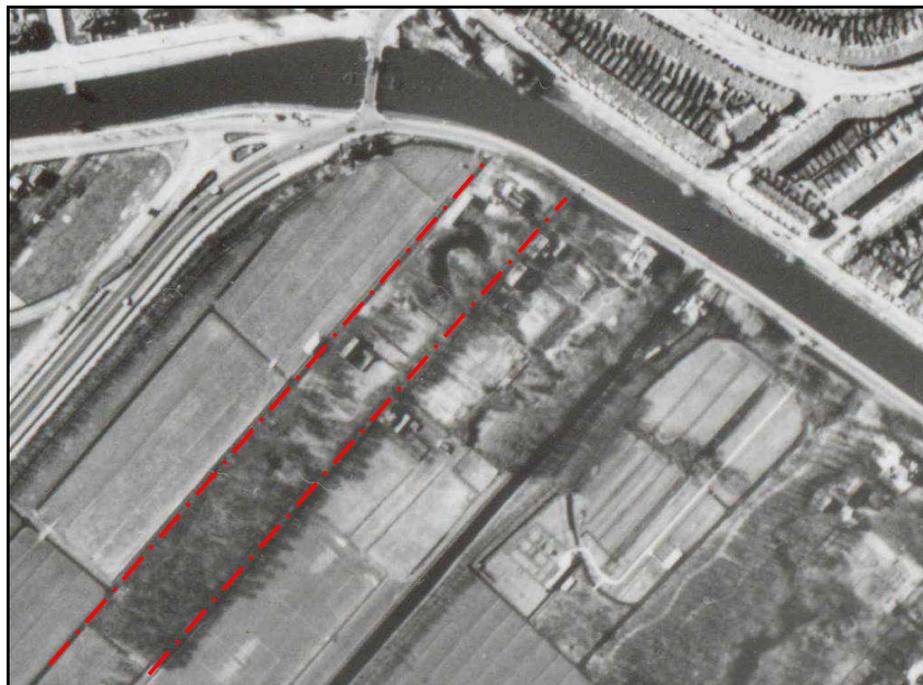
AFBEELDING 10 Een uitvergroot detail van de vorige afbeelding. Al hoewel slecht zichtbaar kan hier toch het jaartal 1888 op het cartouche van de beeldengroep gelezen worden. Het verhaal is hoogstwaarschijnlijk dat de toenmalige eigenaar in 1888 de (hergebruikte) beeldengroep met attiek heeft laten plaatsen ter verdere verfraaiing van het pand. Daarbij liet hij het oorspronkelijk afgebeelde jaartal 1784 wijzigen in het jaartal 1888. Een latere eigenaar heeft vervolgens in de loop van de 20^e eeuw het jaartal 1888 weer teruggewijzigd in 1784 waarmee tot op heden velen op het verkeerde been worden gezet door dit jaartal aan te zien als bouwdatum van het huis.

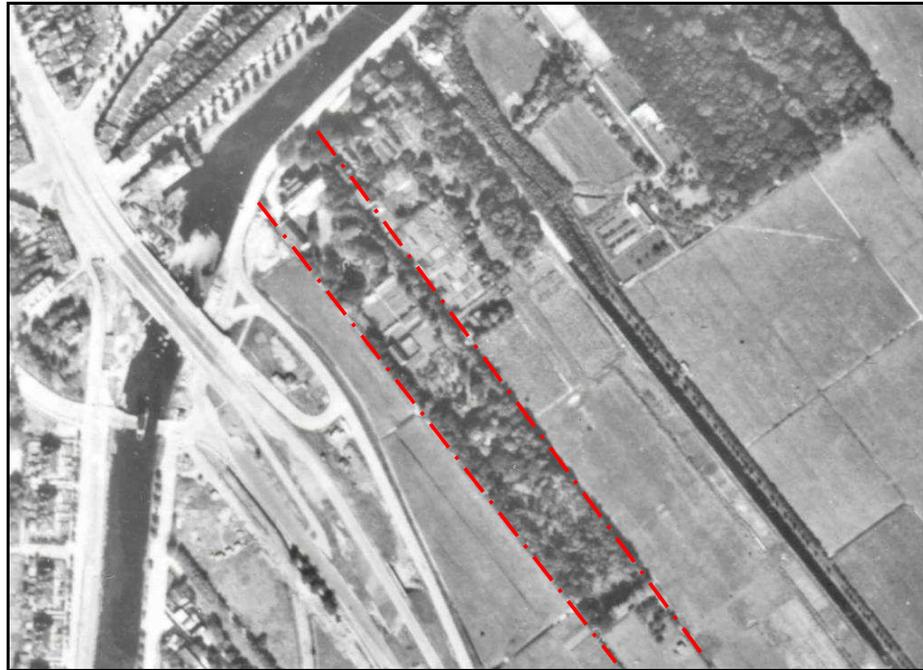
AFBEELDING 11 De zuidwestzijde in de periode 1900-1940. De oude zuidwestvleugel laat vensters zien met een andere (oudere, negenruits) roede-verdeling dan het voorhuis. Ook valt hier een deur en een aangebouwd portaal op. Het portaal diende als voorruimte ten behoeve van een gecombineerde toegang tot het souterrain en de gang van de zuidwestvleugel. Een pad liep rondom het huis. [fotokopie van foto, herkomst en jaar van opname onbekend]

AFBEELDING 12 De achterzijde in de periode 1900-1940. Wat meteen opvalt is het open ,verzorgde karakter en het ruime zicht vanuit het huis op tuin en vijver op de voorgrond. Alle vensters zijn voorzien van persiennes. Helaas ontnemt een boom het zicht op de entreepartij. Curieus is het naast elkaar bestaan van verschillende vensterindelingen. Links van de entree laat 18^e eeuwse verdelingen zien (pijlen) met kleine ruitjes en een wisseldorpel in het midden terwijl rechts 19^e eeuwse verdelingen te zien zijn. [fotokopie van foto, herkomst en jaar van opname onbekend]

AFBEELDING 13 Een luchtfoto uit 1938. [Topografische Dienst, Emmen.]

AFBEELDING 14 Een luchtfoto uit 1944. [Topografische Dienst, Emmen.]

AFBEELDING 15 Een ongedateerde tekening (waarschijnlijk jaren 1940/1950) van de zuidwestzijde van het huis met op de voorgrond het oude koetshuis.¹¹ [Gemeentearchief Den Haag]

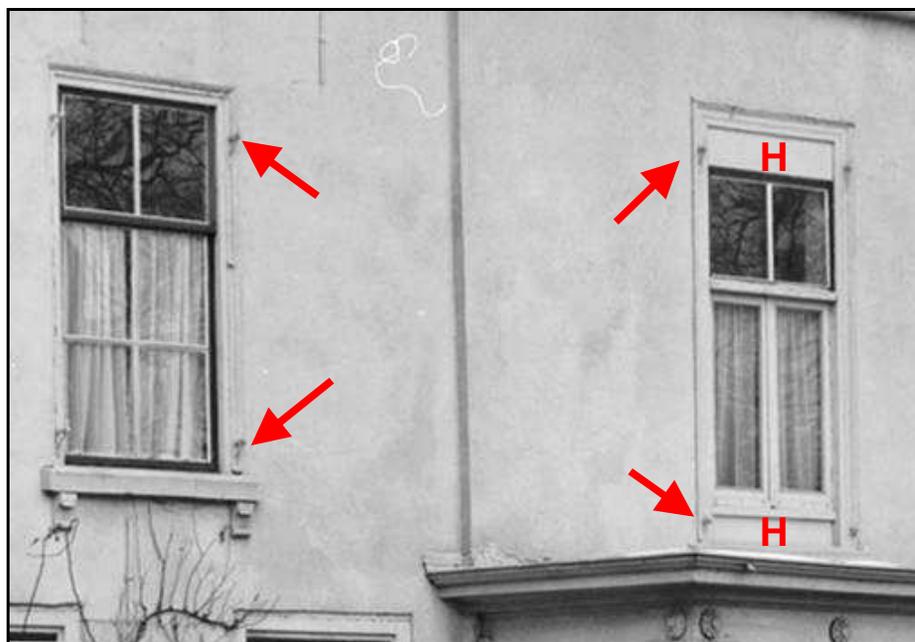
AFBEELDING 16 De voorgevel, noordwestzijde, aan de Jan Thijssenweg in het jaar 1969, vlak voor de sloop van de (rechter) zuidwestvleugel in het zelfde jaar. Wat opvalt is het blinde en gesloten karakter van de gevels van beide vleugels. Zie ook het commentaar bij afb.7. Tegen de gevel van de linkervleugel is een portaal aangebouwd, voorzien van veel glas met een ruitvormige roedeversdeling die toegang gaf tot de voortuin vanuit de achterliggende gang in het achterhuis en het naastgelegen vertrek in het voorhuis. Gezien de oriëntatie en de grootte ligt het gebruik als serre niet voor de hand. [Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist; negatiefnr. 128.271]

AFBEELDING 17 De zijgevel, zuidwestzijde, in het jaar 1967. De ronde plaat op de oude vleugel was een zonnwijzer. Na de sloop van de deze vleugel in 1969 is de zonnwijzer teruggeplaatst. De hier zichtbare schoorstenen zijn met de laatste restauratie niet meer teruggebouwd. [Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist; fotonr. 111.243]

AFBEELDING 18 De achtergevel in 1969. De functie van de aanbouw links is niet duidelijk. Een berging/stookhok gezien de schoorsteen? [Foto RDMZ, Zeist; fotonr. 124.460]

AFBEELDING 19 Detail vorige afbeelding. Zoals reeds te zien op afb.12 is de gehele achtergevel voorzien geweest van persiennes. Ze zijn hier reeds verdwenen maar alle duimen zijn nog aanwezig. Het venster boven de entree wijkt af door zijn lage dorpel en de grotere hoogte. Zie ook afb.50. Het oude kozijn is vermaakt en verkleind (H) tot een venster met een bovenraam gelijk aan de overige verdiepingsvensters. [Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist; fotonr. 124.460]

AFBEELDING 20 De achtergevel in 1969. Glasroedes en stopverfranden zijn hier wit geverfd. [Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist; fotonr. 124.461]

AFBEELDING 21 De achtergevel, de noordoostvleugel, in 1973. De schoorsteen rechts diende als rookkanaal voor een haard op de verdieping. [Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist; fotonr. 153.073]

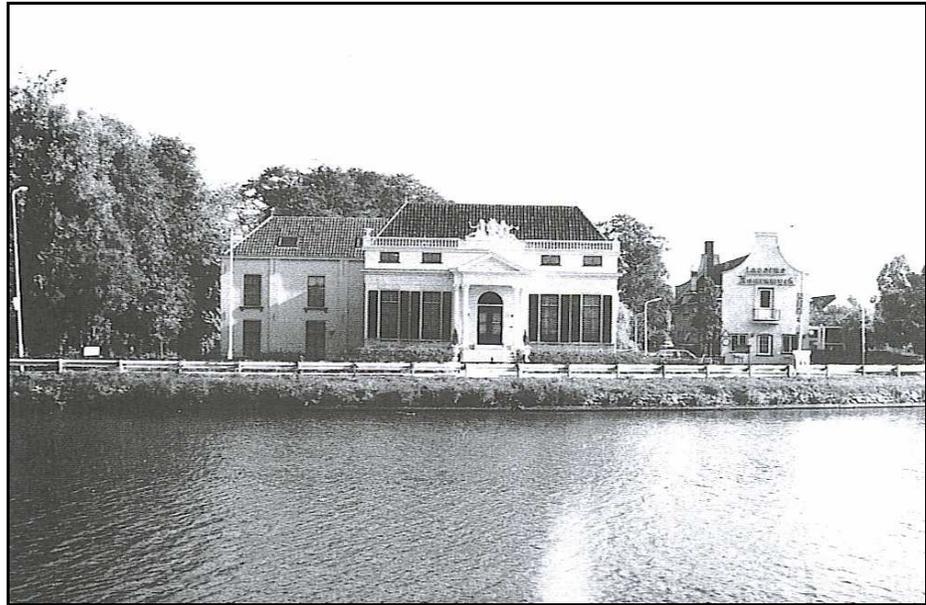
AFBEELDING 22/23 De hal van het voorhuis in het jaar 1969. Boven een detail van het oude stucplafond. [Foto's Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist; fotonrs. 124.465, 124.462]

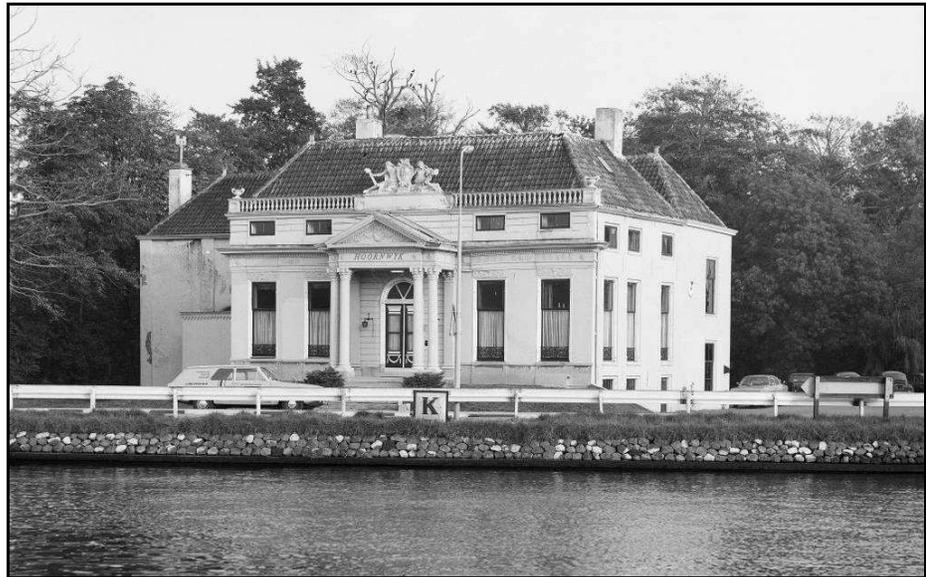
AFBEELDING 24 Het interieur van het noordoostelijke vertrek in het voorhuis in het jaar 1969. De rondgeboogde nis in het midden was een kachelnis. Het interieur is niet teruggerestaureerd. Vergelijk voor de huidige toestand afb.56. [Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist; fotonr. 124.463]

AFBEELDING 25 Een detail van het stucplafond in het noordoostelijke vertrek van het voorhuis in het jaar 1969. [Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist; fotonr. 124.464]

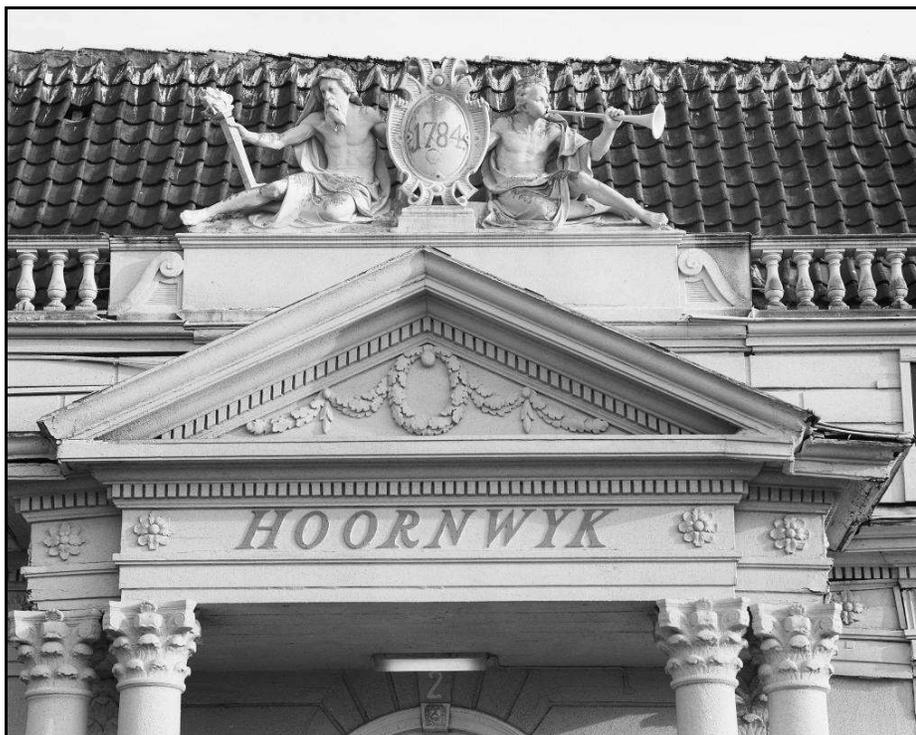
AFBEELDING 26 Ter vergelijking met onderstaande foto; een overzicht van de toestand van het huis vlak na 1983, hier nog met het oude voormalige koetshuis nog aanwezig.

AFBEELDING 27 De voorgevel, noordwestzijde, aan de Jan Thijssenweg in het jaar 1973, vlak na de sloop van de (rechter) zuidwestvleugel. [Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist; fotonr. 153.075]

AFBEELDING 28 De zijgevel in 1970. Vanwege de achterliggende gang zijn de 'nieuwe' vensters ter plaatse van de gesloopte vleugel niet symmetrisch geplaatst. De oude zonnwijzer heeft me weer aangebracht. [Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist; fotonr. 153.076]

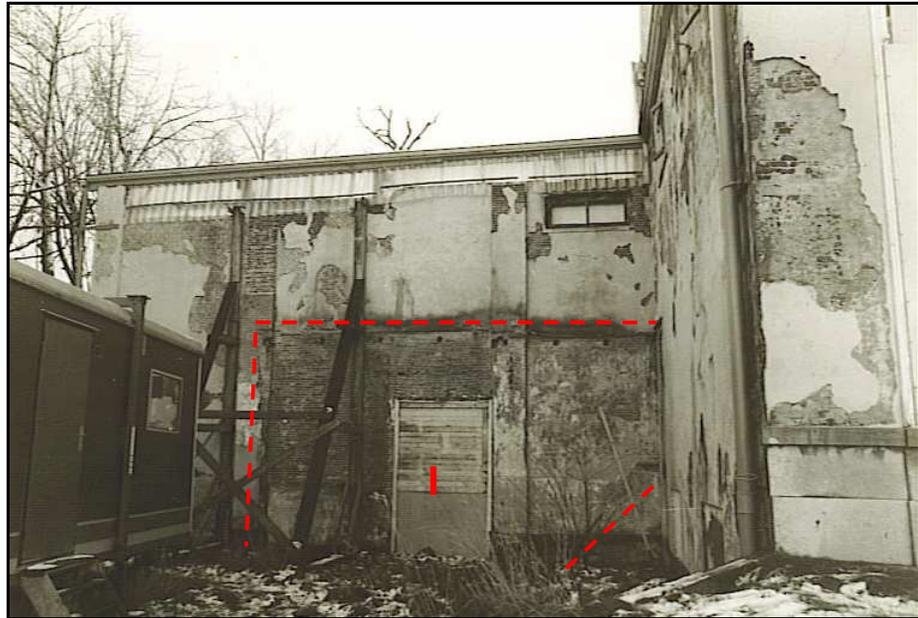
AFBEELDING 29 Een detail van het timpaan en de natuurstenen¹² beeldenpartij van de voorgevel. Het linker beeldfiguur met de toorts staat voor de ouderdom en het rechter beeld met de schalmei¹³ staat voor de jeugd. [Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist]

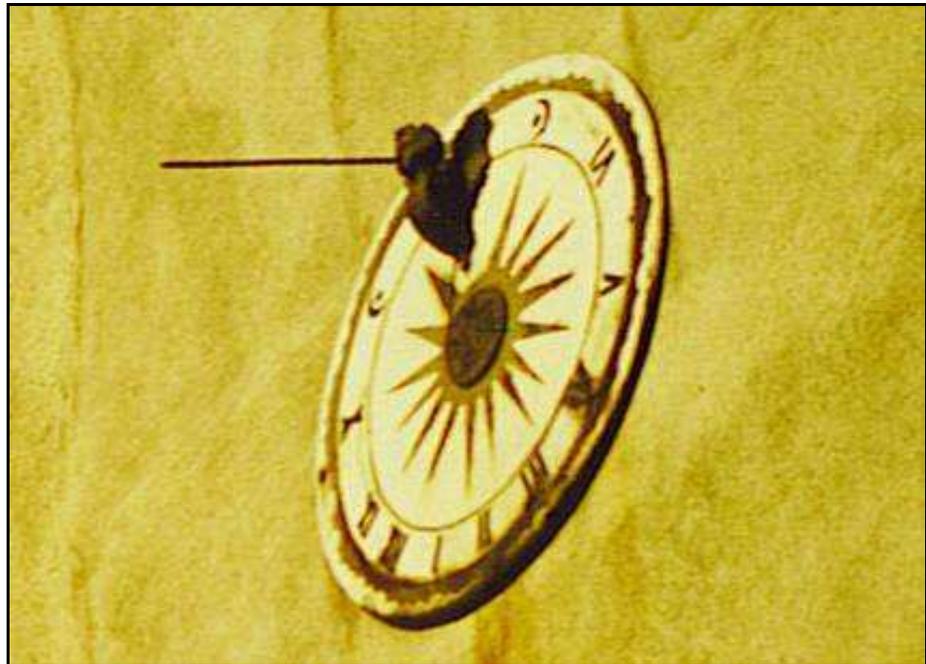
AFBEELDING 30/31 Een uitvergroot detail van afb.16 laat de oude vazen zien die ten tijde van de laatste restauratie niet meer aanwezig waren. De inzetfoto toont ter vergelijking de verschillen met de huidige vazen. [Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist/Götz & Van Beek architecten]

AFBEELDING 32/33 De gehavende toestand van de beelden in 1980. [Foto Götz & Van Beek architecten, 1980]

AFBEELDING 34 De voorgevel van de noordoostelijke vleugel. De aanbouw zoals te zien op afb.16 en op de opmetingstekening uit 1969 tekent zich hier af op het muurwerk. Het deurgat (I) dat daarbij toegang gaf tot het huis is hier dichtgezet. Rechts in de hoek (schuine stippellijn) bevond zich een trapje naar het niveau van de kamer op de bel-etage van het voorhuis. [Foto Götz & Van Beek architecten, 1982]

AFBEELDING 35 Een uitvergroot detail van de eerder genoemde zonnwijzer op de zuidwestgevel. De ijzeren plaat is verdeeld in romeinse cijfers. Een engelenhoofdje voorzien van een lange ijzeren pen geeft vervolgens de stand van de zon aan, weergegeven in een uur van de dag. [Foto Götz & Van Beek architecten, 1980]

AFBEELDING 36 Eén van de weinig overgebleven gietijzeren vensterbalustrades ten tijde van de aangetroffen toestand in 1980. De meeste waren inmiddels verdwenen of kapot. Waar dit afgebeelde exemplaar gebleven is, is niet bekend. [Foto Götz & Van Beek architecten, 1980]

AFBEELDING 37 Anno 2005. Met de restauratie begin jaren 80 zijn bij alle vensters van het voorhuis replica's van kunststof (!) aangebracht. Deze mogen inmiddels al weer vervangen worden gezien de vele breuken en het doorhangen van de exemplaren op de zonkant. Een uitgelezen kans om nu wel te kiezen voor een duurzame en fraaiere oplossing in gietijzer. [Foto Götz & Van Beek architecten, 2005]

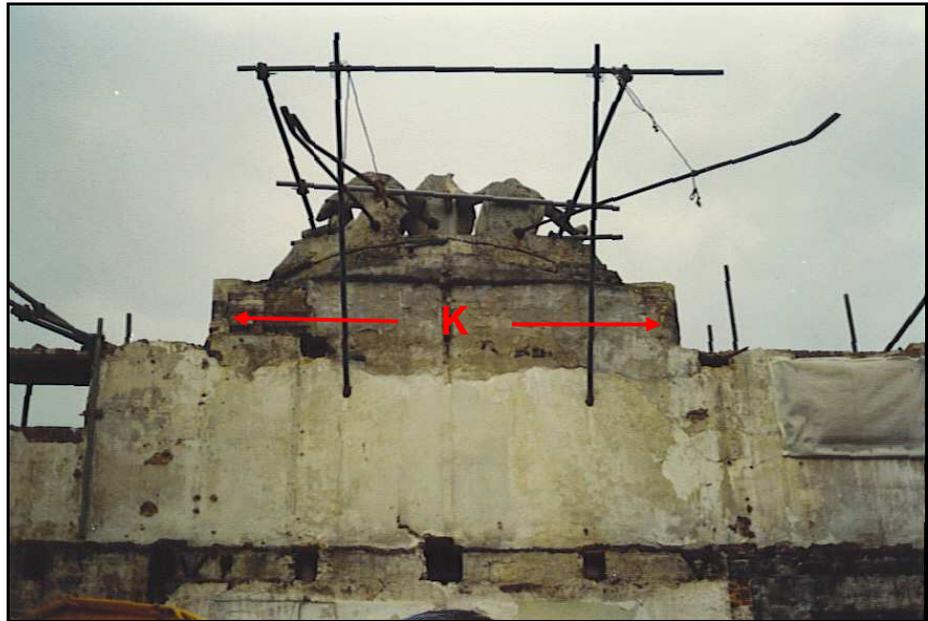
AFBEELDING 38 Het stucplafond van afb.21/22 was na alle rampspoed niet meer te redden en is nadien ook niet meer teruggerestaureerd. [Foto Götz & Van Beek architecten, 1980]

AFBEELDING 39 De zolder van het voorhuis, hier nog zichtbaar met de zakgoot van de beide schilddaken die het voorhuis overkaptten. Ook toen was het één grote open zolderruimte. Het verslechte schoorsteenkanaal behoorde bij de haardplaatsen van het onderliggende (noordoostelijke) vertrek en de (vermoedelijke) keuken in het souterrain. Rechts de oude toegang tot de zolder. [Foto Götz & Van Beek architecten, 1980]

AFBEELDING 40 Kijkend vanuit de binnenzijde het voorhuis richting de entree (J) van het achterhuis. [Foto Götz & Van Beek architecten, 1982]

AFBEELDING 41 De beeldengroep van achteren gezien. Lange ijzers zijn zichtbaar waarmee de partij aan de achterliggende kapconstructie werd verankerd. Op de aquarel uit 1820, afb.7, die de toestand van de gevel laat zien zonder attiek en beeldengroep wordt de middenpartij van de gevel geaccentueerd in de daklijst door een opgaand stuk gevel. Het lijkt erop dat de beeldengroep in een latere fase op dit opgaande muurgedeelte (K) is geplaatst. [Foto Götz & Van Beek architecten, 1982]

AFBEELDING 42 De achterzijde ter plaatse van de entree tijdens de sloopwerkzaamheden. [Foto Götz & Van Beek architecten, 1982]

AFBEELDING 43 De restanten van de kachelnis, het rookkanaal en het muurwerk van de noordoostelijke kamer in het voorhuis. Vergelijk afb.24 en afb.56. Op afb.39 is de bijbehorende en niet meer teruggestaureerde schoorsteen nog te zien die op zolder versleept wordt en ter plaatse van de nok het dak uitgaat. [Foto Götz & Van Beek architecten, 1982]

AFBEELDING 44 Kijkend naar de binnenzijde van de zuidwestgevel op de scheiding van voor- en achterhuis. Alle vloeren zijn gesloopt. Hier zijn duidelijk meerdere bouwfasen tegelijk zichtbaar. Het voorhuis is in een latere fase tegen het achterhuis aan gebouwd. Men heeft daartoe een bouwmuur, muurwerk L, tegen de oorspronkelijke voorgevel, muurwerk M, van het oude 18^e eeuwse huis opgetrokken waardoor deze dubbeldikke wand ontstond. Het kalkzandsteen (N) dateert van 1969 toen de zuidwestvleugel gesloopt werd. [Foto Götz & Van Beek architecten, 1982]

AFBEELDING 45 Kijkend naar de binnenhoek in het voorhuis van het noordoostelijke vertrek. Bij het O was vroeger een deur naar buiten.¹⁴ [Foto Götz & Van Beek architecten, 1982]

AFBEELDING 46 Het huis in 1983. Behalve grote delen van het muurwerk van het voorhuis en de beeldengroep is eigenlijk alles wat men hier op de foto ziet vernieuwd.¹⁵ De oude achtruits vensters zijn weer teruggerestaureerd en voor de verdwenen vazen zijn andere (antieke) exemplaren aangekocht. [Foto Götz & Van Beek architecten, oktober 1983]

Opname en waarnemingen

De volgende foto's van de bestaande toestand zijn genomen in augustus 2005.

AFBEELDING 47 De voorzijde, noordwest, aan de Jan Thijssenweg. De linkervleugel (noordoost) is begin jaren tachtig met de laatste restauratie gesloopt en opnieuw in oude stijl maar met een nieuwe vensterindeling opgetrokken. Het voorhuis is destijds ook grotendeels vernieuwd. Op dit moment is men bezig veel archterstallig onderhoud weg te werken. In de afgelopen periode van verkoop en leegstand van het pand zijn de twee vazen gestolen die onderaan de buitentrap op een sokkel stonden. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

BOUWHISTORIE HUIZE HOORNWIJK

AFBEELDING 48 De zijgevel, zuidwest, met de situatie zoals deze in 1969 met de sloop van de zuidwestelijke vleugel is ontstaan. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 49 De achtergevel, zuidoost, met rechts de noordoostelijke vleugel die met de laatste restauratie geheel nieuw is opgetrokken. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 50 De entree aan de achterzijde wat beter bekeken. Ook hier is met de laatste restauratie veel vernieuwd. Als gevolg van het parkeren functioneert deze entree feitelijk als hoofdentree. Men heeft de oude paneeldeur vervangen door de huidige glasdeur omwille licht en zicht vanuit de hal. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 51 De noordoostzijde. Met de laatste restauratie zijn beide schilddaken van het voorhuis met elkaar verbonden. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 52 De huidige toegang tot het achterterrein vanaf de Jan Thijssenweg. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 53 De halfverdiepte kelder onder het voorhuis is in 1982/1983 uitgevoerd als een betonbak binnen de oude schil. Alle balklagen en vloeren stammen ook uit die tijd. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 54 De zuidoostelijke wand van de centrale hal in het voorhuis (achter hoofdentree) met zicht op de trappen naar de eerste verdieping. Vergelijk deze foto met de oude toestand van afb.22/23. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 55 Het plafond van de hal in het voorhuis, zie vorige afbeelding. Vergelijk ook deze foto met de oude toestand van afb.22/23. Met de laatste restauratie zijn de oorspronkelijke stucplafonds niet teruggerestaureerd. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 56 Het noordoostelijke vertrek in het voorhuis met de wand zoals te zien en te vergelijken met de oude toestand van afb.21. Ook hier zijn alle interieurelementen niet meer teruggerestaureerd. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 57 De zuidwestelijke kamer in het voorhuis, kijkend in de richting van de Jan Thijssenweg. De grove, aluminium achterzetramen heeft de vorige eigenaar aangebracht om het verkeersgeluid te weren. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 58 Het venster in de hal op de eerste verdieping aan de achterzijde. In combinatie met een balkon is hier mogelijk sprake geweest van een toestand met deuren. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 59 Een blik vanuit het venster van de vorige afbeelding. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 60 De vijver aan de achterzijde, een restant van de oude landschappelijke tuinaanleg, is nog aanwezig. Deze is echter nauwelijks herkenbaar door de verwilderde en compleet dichtgegroeide toestand. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 61 De zolder van het voorhuis met een geheel in 1982/1983 vernieuwde kapconstructie. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 62 Detail vorige afbeelding. De constructieonderdelen op ambachtelijke wijze teruggerestaureerd. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

AFBEELDING 63 De eveneens teruggerestaureerde kapconstructie van de noordoostelijke vleugel. [Foto Götz & Van Beek architecten, augustus 2005]

Bronnen

AFBEELDINGEN

Kadaster

Nationaal Archief Den Haag

Literatuur divers (zie onder)

Foto's Götz & Van Beek architecten, Leiden

Gemeentearchief Rijswijk

Gemeentearchief Den Haag

Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist

LITERATUUR

Onder andere:

Brekelmans, drs.M., *Kastelen en buitenplaatsen.* (Uitgave gemeente Rijswijk, 1986)

Stöver, J. e.a., *Kastelen en Buitenplaatsens in Zuid-Holland.* (Uitgave Erfgoedhuis Zuid-Holland i.s.m. Walburg Pers, 2000)

OVERIGE INFORMATIE

Samenvattend archiefonderzoek van P.Bulthuis uit 1983 t.b.v. een kleine tentoonstelling over Hoornwijk in het Gemeentemuseum Rijswijk. Deze verhalende geschiedenis (zonder bronvermeldingen overigens) is vervolgens letterlijk verwerkt en overgenomen door de toenmalige huurder van het pand, bureau toezichtwerken/revaton, om met de oplevering na de restauratie reclame te kunnen maken voor hun nieuwe onderkomen.

Bijlagen

UITTREKSEL MONUMENTENREGISTER

RIJKSDIENST VOOR DE MONUMENTENZORG

Monumentnr
20056

Uittreksel uit de Objecten Data Bank

A - Onderstaand object is
EEN RIJKSMONUMENT,
D - opgenomen in het Register van beschermde monumenten
M - ingevolge artikel 6 van de Monumentenwet 1988.

Z - Provincie : Zuid-Holland Monumentnummer : 20056
Gemeente : Rijswijk Besluitnummer : n.v.t.
Objectcode : 2289AA-00002-01 Besluitdatum :
Aanduiding : RdMz

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats : Rijswijk
Straat : Jan Thijssenweg
Huisnummer : 2

KADASTRALE AANDUIDING

Kad. Gemeente : Rijswijk
Sectie : E
Nummer : 1268

OMSCHRIJVING

"Hoorwijk". Bescherming betreft uitsluitend het landhuis, voor wat betreft het voorhuis en achterhuis, met uitzondering van het ter linkerzijde uitspringende gedeelte van het achterhuis.

INSCHRIJVING

Kantoor bewaarder : Rijswijk, thans 's-Gravenhage
Inschrijvingsdatum : 19-06-1975
Deel/Registratienummer : 4458/12

Datum: 21 april 2005

Pagina: 1

BRU.18A

TEKENINGEN (ACHTERIN BIJGEVOEGD)

1. **Tekening opmeting bestaande toestand 1969;** gevels en doorsneden van het nieuw te bouwen huis; verschaald naar A3-formaat; gedateerd; april 1969. [Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist]
2. **Tekening opmeting bestaande toestand 1980, blad 01;** gevels / doorsneden; verschaald naar A3-formaat; gedateerd; 22 december 1980, ondertekend; J.van Wijngaarden, Rotterdam. [Bob van Beek architecten, Leiden]
3. **Tekening opmeting bestaande toestand 1980, blad 02;** plattegronden; verschaald naar A3-formaat; gedateerd 22 december 1980. [Bob van Beek architecten, Leiden]
4. **Revisietekening restauratieplan 1984;** plattegronden bestaande toestand; verschaald naar A3-formaat; gedateerd 15 februari 1984. [Bob van Beek architecten, Leiden]
5. **Revisietekening restauratieplan 1984;** gevels / doorsneden bestaande toestand; verschaald naar A3-formaat, gedateerd 15 februari 1984. [Bob van Beek architecten, Leiden]
6. **Tekening bestaande toestand 2005, blad OT-01;** plattegronden; verschaald naar A3-formaat, gedateerd 22 juli 2005. [Bob van Beek architecten, Leiden]
7. **Tekening bestaande toestand 2005, blad OT-02;** gevels / doorsneden; verschaald naar A3-formaat, gedateerd 22 juli 2005. [Bob van Beek architecten, Leiden]

Noten

-
- ¹ Omschrijving, omstreeks 1800, van de buitenplaats Hoornwijk (destijds Molenwijk geheten) in een akte. Exacte datum en bron onbekend. Tekst overgenomen uit het resume van het archiefonderzoek van P.Bulthuis.
  - ² Hoornwijk beschreven in een transportakte uit 1743 als gevolg van de verkoop van de toenmalige eigenaar De la Faille aan zijn neef Bertrand de la Faille.
  - ³ P.Bulthuis, 1983, zie bronnen overige informatie.
  - ⁴ Er bestaan verschillende gedachten over de keuze van de naam 'Hoornwijk'. Waarschijnlijk is de naam terug te voeren op de ligging van de buitenplaats in de bocht, een 'hoorn', van de rivier. De nabijgelegen brug over de Vliet (zie afb.1 kaart Crujius) heet immers ook de Hoornbrug. Toevallig of niet schijnt De la Faille uit Hoorn te komen. Het zal in ieder geval zeker een extra argument geweest zijn om de buitenplaats 'Hoornwijk' te noemen.
  - ⁵ Zie omschrijving transportakte op bladzijde 2.
  - ⁶ Deze naamsverandering zal natuurlijk alles te maken hebben met zijn achternaam. Een bijkomstigheid was dat schuin tegenover de buitenplaats aan de andere zijde van de Vliet, een grote korenmolen stond. Deze molen is in 1921 afgebroken.
  - ⁷ Bijzonder is de vermelding dat Maritz op dit moment de nabijgelegen buitenplaats Vredenoord in bezit heeft. Zie afb.2.
  - ⁸ Het eigendom is nauwkeurig kadastraal omschreven, als behorend bij de kadastrale minuut. Zie afb.2.

-
- ⁹ Bovenaan de kaart staat; “CAARTE van de buyteplaatsen vreedenoort en moolewijk, met de landeryen tot dezelve behorende, gelegen ten NO de hoornbrug?”
- ¹⁰ Uit correspondentie is gebleken dat Martitz, de toenmalige eigenaar van zowel Vredenoord als Hoornwijk, contact heeft gehad met landschapsarchitect Zocher over het maken van een ontwerp voor een nieuwe (landschappelijke) tuin- en parkaanleg. Het is waarschijnlijk zo dat Zochers ontwerp bij Vredenoord is uitgevoerd. De stichting PHB is op dit moment bezig een onderzoek over Vredenoord af te ronden. Het is giswerk maar het kan zijn dat Zocher ook gekeken heeft naar Hoornwijk (destijds Molenwijk geheten) waarbij de nieuwe eigenaar het ontwerp heeft laten uitvoeren. In ieder geval is er bij beide buitenplaatsen sprake van een min of meer gelijktijdige aanpak van tuin en park.
- ¹¹ De tekening is ongedateerd maar wel ondertekend; L.Sieberg-Biegman.
- ¹² Volgens een nader onderzoek door de RDMZ in 1982: “... de beelden op de gootlijst zijn van een Franse kalksteen, Brauvilliers, en op enkele mechanische beschadigingen na is de steen in prima staat. Het jaartal is veranderd. De oorspronkelijke cijfers zijn weggehakt en met verf het bestaande jaartal aangebracht...’ De kolommen van de ingangspartij evenals de kapitelen zijn van zandsteen.
- ¹³ Schalmei: Oud houten blaasinstrument met dubbelriet, van Arabische oorsprong. Voorloper van o.a. de hobo (dubbelriet schalmei) en de klarinet (enkelriet schalmei). Het werd vaak gebruikt voor militaire doeleinden
- ¹⁴ Zie bijlage opmetingstekening 1969. Middels een trapje in het aangebouwde portaal kon men rechtsreeks vanuit deze kamer de voortuin bereiken.
- ¹⁵ De restauratie heft een jaar geduurd, van september 1982 tot september 1983. Met de aanvang van de restauratie is een koker ingemetseld met een brief en de tekeningen van de oude toestand. De uitvoering was in handen van de aannemer Fa.Gebr.Den Hoed uit Bergambacht. Volgens de geldelijke verantwoording, d.d. 11 juli 1984, heeft de totale restauratie een bedrag gekost van fl.2.015.370,-